

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, za pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravištvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se pošilja do odpovedi. — Deležniki „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 v. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravištvo: Koroška cesta šte. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petivrstice za enkrat 15 v, za dvakrat 25 v, za trikrat 35 v. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede popoldne. — Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Našim prijateljem.

Stara uredniška dolžnost je, da v zadnjih listih tekočega letnika vabijo uredniki tudi v uvodnih člankih na naročevanje lista v novem letu. Pravzaprav bi bila to dolžnost upravnikov, toda ker se ob teh prilikah govori in mora govoriti o izvršenem delovanju, o načelni smeri in bodočih nalogah lista, zato preide ta dolžnost na urednike. Na nas je torej, da izpregovorimo danes v zadnjem letošnjem listu vabilno besedo našim prijateljem.

„Slovenski Gospodar“ bo s prihodnjo številko nastopil 40. leto svoje starosti. Mnogokaj okoli njega se je v tem dolgem času spremenilo. Le malo naročnikov še ima iz iste dobe, večina teh zavednih narodnih mož iz časa našega rojstva je že legla k večnemu počitku; stari uredniki so odhajali, novi prihajali; oblika lista se je spreminjala v gotovih presledkih; in naše politično življenje na Slovenskem Štajerju, kako polno izprememb in predrugačb je bilo v tem času! Da, mnogokaj okoli „Slov. Gospodarja“ se je spremenilo od njegovega rojstva sem, toda nekaj je ostalo nespremenjeno, ostalo je trdno in nepremakljivo kakor skala v sredini morskih valov: Svojih načelnih nazorov, svojega programa „Slov. Gosp.“ nikdar ni spremenil! Bili so burni časi in viharo je bilo vse naše politično življenje, nastala je

zopet tibota in uspavajoč mir, bojevali smo se z narodnimi nasprotniki, branili proti domačim protivnikom, število naših naročnikov je zdaj padalo, zdaj rastlo, različen je bil način naše pisave, zdaj bolj živ in plameneč, zdaj miren in prizanesljiv, toda neomajano v vseh teh spremembah je stal naš program. In ta program je: **Ohraniti kmeta na Slovenskem Štajerju katoliškega, slovenskega in gospodarsko močnega!**

Čeprav je naša zadača, da posvetujemo svoje moči le kmečkemu stanu, ampak v sed letu tega še nikakor nismo nasprotniki drugih stanov. Kmečki stan pripozna opravičenost vseh stanov, dobro ve, da tvori z njim narodno celoto in da mora torej z njimi ostati v življenski zvezi, toda predvsem mora stati v sedanjih hudih časih na braniku za svoje težnje, za svojo lastno korist. In v tem oziru je naš list popolnoma in brez pridržka glasilo kmečkega stanu.

Štirideseto leto nastopimo prihodnje leto, to je starost, katero nam je pripravila naša stalnost v načelnih nazorih in zaupanje kmečkega stanu na Slovenskem Štajerju. Naš program ostane tudi v bodoče isti kot doslej, zato upamo, da se tudi zaupanje kmečkega stanu do nas ne bo omajalo. Majhen in skromen je bil začetek našega lista, komaj nekaj stotin naročnikov smo imeli, toda naše delo nam je pridobivalo vedno večji krog prijateljev, in danes se lahko ponašamo s tako vi-

sokim številom naročnikov, kakor ga nima noben slovenski tednik in tudi ne mnogo tednikov pri drugih, številnejših narodih.

Slovenski kmetje! Vaša stanovska zavest vam mora veleovati, da podpirate list, kateri se z vami rama ob rami bori za kmečki stan! Čim bolj se bo širil „Sloven. Gospodar“ med slovenskim kmečkim stanom, tem bolj bo rastla tudi stanovska zavest, brez katere ne bo prišlo nikdar do enotne, mogočne in nepremagljive organizacije kmečkega stanu. Čim več čitatelj bo imel „Slov. Gospodar“, tem bolj bodo tudi postajale znane zahteve slovenskega kmečkega stanu, in čim bolj znane bodo, tem preje se bodo na nje ozirali. Slovenski kmetje, širite torej svoj stanovski list med sobrat, naročite si ga in pridobivajte mu vseposodi novih naročnikov.

A tudi do vseh nesebičnih in odkritih prijateljev slovenskega kmečkega stanu se obračamo, da listu ostanejo naklonjeni kot naročniki, dopisovalci in širitelji. Posvetimo vse svoje sile jedru slovenskega naroda in podlagi našega narodnega blagostanja, slovenskemu kmečkemu stanu.

Naročnina na naš list „Slov. Gospodar“ znaša za celo leto 4 K, za pol leta 2 K, za četrt leta 1 K. Kot brezplačno prilogo bo imel „Slov. Gospodar“ z novim letom „Naš Dom“ in „Slovenski Tehnik.“

Vsem naročnikom in prijateljem želimo veselo novo leto!

LISTEK.

Odmevi iz groba.

† gospej Marici Peitler-jevi v spomin.

Mortuus plango.

Kaj je pač človek? Kakor dim pod nebom zgine, preide, kakor zvonov glas, odgovarja na to Slomšek. Tudi Job vzdihuje podobno: „Človek, od žene rojen, malo časa živi. Kakor cvetlica izhaja in se potepta in beži kakor senca... Kratkoli so človekovi dnevi, število njegovih mesecev je pri tebi, Bog.“ Zares cvetka je človek, ki izhaja in vstaja, a komaj se je razcvetela, da razveseli okolico, že je poteptana, požeta od ostre smrtne kose. Taka je bila rajna Marica. Zato

le pojdemo družno na grobe ob glasu zvonov jokajočih, obujat si v duši podobe prijateljev v zemlji venočih. (Medved.)

Ob južnovzhodnem vzhodu zelenega Pohorja, v prelepem idiličnem Framu je zagledala Marica Peitlerjeva l. 1877. luč sveta kot

hčerka g. učitelja Antona Hren-a. Tje so prihajali solnčni žarki pozdravljat dan na dan njene črne oči, tam je cvetela nežnemu otroku življenja rajska pomlad. Zato se ni čuditi, da se je tukaj navzela že kot otrok vonjave „mokrcevtočih rožic poezije“, s katero je bilo prešinjeno njeno mlado življenje.

Od solnčnih pohorskih čer je gledala mala deklica tje v sinje daljave širokega Dravskega polja in dalje tje proti obzorju hrvaškega gorovja, a kmalu se je sama preselila na tisto polje v Št. Janž, kjer še sedaj žive njeni stariši. Takaj je živela svoja dekliška leta liki „roža v puščini“, tiho, skromno in delavno, a med tem se je razvijala v dražestno devojko. Vzgoja ji je bila stroga in stanu primerna pod vodstvom umne matere:

Življenja jutro, krasne zarje ji mati mila skrbno varje. (Koseski.)

Dolgo se je skrivala ta roža v puščini Dravskega polja, a ni ostala skrita. Nekoč je plavala skozi tiste kraje Ljubezen, zagledala je Marico in rekla:

Cvetko vidim kliti
sred livad,
moram ji vzbuditi
tisoč nad.

(—č.)

In prigodilo se je, da se je nastanila stalno v Maričinem sren. Kdo more popisati blažena čustva prve ljubezni, čiste in neskaljene! Kdo more umeti srečo mladega koprnečega srca! Ni bila ta ljubezen strastna, nizka, ampak plemenita idealna, čista ko zlato v ognju.

O up sladkih, o nežne želje,
ljubezni prve zlati čas!
oči nam zrč nebes veselje,
topi srce nam rajski glas.
O da bi vedno v cvetju bila
ljubezni mlade doba mila!

(Schiller-Koseski.)

On pa, ki je bil predmet tega sladkega čustva, se je med tem časom trudil in pehal, da si pribori bodočnost in obstanek za življenje. In priboril si ga je častno in v kratkem, kakor malokateri slovenski mladenič, saj ga je bodrila k železni vztrajnosti vseživljajoča ljubezen. Tje v kozjanske nižave, obdane kroginkrog od senčnih hribov, je kmalu potem povedel svojo srečno nevesto, da mu bode tovarišica skozi življenje. V zakon mu je prinesla zvesto srce in pridne roke, vsake neveste najboljšo doto, ki nadkriljuje tisočake in tudi milijone. In sreča in zadovoljnost se je nastanila v domu mladih zakonskih.

Kmetje, širite svoj stanovski list!

Politični ogled.

Slovenski kmet na Kranjskem. Na Kranjskem kmečki stan na gospodarskem polju veselo napreduje. Poleg Zadrugne in Gospodarske zveze ima veliko zaslug za ta napredek tudi kranjska e. kr. kmetijska družba. V zadnjih dvajsetih letih se je iz drevesnic te družbe in njenih podružnic oddalo nad pol milijona požlhtojnega sadnega drevja. Travniki se na Kranjskem pridno gojijo in dobi Kranjska dežela na leto na 200 vagonov umetnih gnojil, t. j. več kakor Štajerska in Koroška skupaj. Vsled tega je večja množina na Kranjskem pridelanega sena najmanj milijon kron na leto več vredna. Govor se je glede kakovosti in vrednosti v zadnjih dvajsetih letih najmanj za 25% zboljšala, torej je prirastek znašal najmanj 10 milijonov kron. Procvituje mlekarstvo na Kranjskem, ki nadkriljuje že večino drugih avstrijskih dežel, daje sedaj deželi na leto poldrugi milijon popolnoma novih dohodkov. Kranjska kmetijska družba je v slovenskih rokah. Štajerska kmetijska družba pa je v nemških rokah in kaj stori ona za naše kmete? In vendar nam „Štajere“ pridiga, da le od Nemcev izhaja ves blagoslov.

Agitacija za razkristjanjenje zakonske zveze. Na Dunaju se je osnoval odbor, ki deluje za to, da bi se razkristjanila zakonska zveza v Avstriji. Ta odbor je sestavljen iz nemških liberalcev, vsenemcev in v velikem številu so zastopani v tem odboru socialni demokratje in judje, kojim se gre pri tej priliki le za lastno korist. Po večini so zastopani v tem odboru ljudje, ki sploh niso kristjani, ali pa so že izstopili iz katoliške cerkve ter imajo glede čistosti zakonskega življenja precej madežev na sebi. V tem odboru pa manjka popolnoma Slovanov. V njem ni niti enega Poljaka, Čeha ali Jugoslavana in seveda tudi nobenega nemškega katoličana. Vendar mora tudi slovansko ljudstvo stati na straži ter z odločnostjo braniti svetost in razdružnost zakonske zveze!

Bosna in Hercegovina dobila nov hrvatski list, ki bo izhajal vsak dan in nosil ime: Hrvatski dnevnik. Ustanovitelj lista je serajevski nadškof dr. Stadler.

Grof Khuen Hedervary znorel. Zagrebški listi poročajo, da je znorel ogrski grof Khuen Hedervary, prejšnji ban hrvatski, ki je za časa svojega banovanja tako grdo postopal s Hrvati. Drugi listi zopet temu oporekajo ter trdijo, da je samo zelo razburljiv.

Italijanski izdajice in naša vlada. Na Primorskem so o priliki shodov za splošno in enako volilno pravico kričali Italijani in

italijanaši (slični našim nemčurjem): Proč z Avstrijo! Živijo Lucheni (morilec naše cesarice)! Tamošnji politični uradniki so to mirno gledali in se niso ganili, ko je ta sodrga psovala našo državo in vladarsko hišo. Uboga Avstrija, ki ima take uradnike!

Češki in nemški kmetje. Češki kmečki list za Moravsko „Selské hlasy“ bo z novim letom izhajal dvakrat na teden. Moravski kmetje pač vedo, da s stanovskim časnikaštvom raste tudi moč kmečkega stanu. — Češki kmetje na Češkem so na posebnem zapnem shodu sklenili prihodnje leto izdajati dnevnik kmečke smeri. List bo začel izhajati s 1. marcem. — Nemški kmetje na Češkem so imeli dosedaj list „Nemški Gospodar“, ki je izhajal dvakrat na mesec in imel že 10.000 naročnikov. Z novim letom bo ta list izšel vsak teden dvakrat. Kmečka stvar napreduje!

Nizjeavstrijski kmeti in volilna preosnova. Deželna zveza nizjeavstrijskih kmetov je imela dne 15. decembra sejo, v kateri se je izrekla za večletno bivanje v volilnem kraju in volilno dolžnost. Dotična resolucija se glasi: Mi kmetje spoznamo nevarnost, ki nam preti vsled neomejene splošne in neposredne volilne pravice. Pripravljeni smo, se za določanje večletnega bivanja in za volilno dolžnost potegniti z vso odločnostjo in silo. Mi kmetje smatramo tak sprehod čez Ringstrasse kot malenkost. (Tam so demonstrirali za splošno in enako volilno pravico socialdemokrati pri otvoritvi državnega zbora.) Mi nočemo za naš socialni obstanek in naš star stan nič manj storiti kakor socialdemokrati in hočemo pokazati, da naša stanovska samozavest ne zostaja za samozavestjo delavcev. Za to ceno, za obranitev kmečkega stanu smo pripravljeni vse žrtvovati. Kmetje cele Nizjeavstrijske bodo, če treba, prikorakali v mesto Dunaj, da demonstrirajo za večletno bivanje in volilno dolžnost. Mi kmetje se ne bojimo štrajka železničarjev, gremo lahko tudi peš. Tudi generalni štrajk nas ne ustraši, ampak nas pusti popolnoma mirnodušne, kajti ne more nam pri naših skromnih potrebah nič škodovati. Delavci naj le pazijo, da jim mi ne odgovorimo s štrajkom, da nehamo prodajati živila. Tedaj bomo videli, kdo dalje zdrži, kdo bo prej izstradan. Generalni (splošni) štrajk se mora razbiti na odločnosti drugih stanov. Nepostavnost demonstracije pred državno zbornico nas nič ne briga. Takšne nepostavnosti se dogajajo pri nas v Avstriji pogosto v sporazumljenju z vlado. In če vlada dovoli delavcem, da s takimi sredstvi dajo duška svoji objestnosti, ne more zabraniti kmetu, da se posluži istih sredstev za obrambo. Mi kmetje smo priprav-

ljeni, če bo treba, nastopiti tudi s takimi obrambnimi sredstvi, da si pridobimo pri volilni preosnovi večletno bivanje in volilno dolžnost. Mislimo, da nam bodo stali na strani meščanski in obrtniški stan. Upamo pa, da bodo ministri in poslanci po svoji pameti in presodkih skrbeli, da se zagotovi obstanek kmečkega stanu in da jih ne bo treba prisiliti s takimi sredstvi kakor so demonstracije. Kajti samo s tem, da se določi petletno bivanje in volilna dolžnost pri novi splošni in neposredni volilni pravici, se ohrani kmečkemu stanu politična in gospodarska neodvisnost.

Na Ruskem. Položaj na Ruskem je čimdalje bolj žalosten. Vsevpriek prihajajo poročila o vojaških uporih, o stavkah, nasilstvih, ropih, o plenjenju in zarotah, tako da si človek ne more napraviti prave slike o razrahljani Rusiji. Država ruska nima zaslombe v vojaštvu, znamenje, da še miru ni pričakovati. Generalni štab v Peterburgu je odslavil 440 nezanesljivih častnikov. — Da na Ruskem skoraj nikdo ni varen življenja, pričajo številni begunci, ki hite čez mejo. V Carigrad je došlo 4000 ubežnikov, v Berlin pa celo do 200.000. — Položaj na Livskem in Kurskem je grozen. Oborožene čete kmetov plenijo od kraja do kraja ter požigajo gradove. — Za varstvo nemških podanikov je zahteval nemški konzul v Rigi bojne ladje. Tri angleške ladje so priplule v Baltičsko morje, da branijo angleške podanike v Rigi; na poti sta tudi dve francoski bojni ladji. — Car je podpisal dekret, da se nakaže 30 milijonov iz državne blagajne za izboljšanje vojaške hrane in obleke. — Velik upor zoper vojaštvo so vprizorili v Batumu mohamedanci. Vojaki so streljali, ceste so polne mrličev, Batum je pa v ognju. V Peterburgu so zaprli 200 voditeljev uporne gibanja. — Admirala Roždestvenskij in Viren sta prišla 19. dec. v Peterburg.

Nemiri na Kitajskem. Vsled nekega nesporazumljenja med kitajskimi in inozemskimi oblastmi v Šanghaju so nastali hudi nemiri. Kitajci so se vzdignili proti tujcem, ki morajo biti vedno oboroženi, da se čuvajo napadov. Tudi v okolici mesta vre in se je bati, da se ta upor razširi kakor leta 1895 pri boksarskem vstanku. Nemške, angleške in ameriške ladje so izkrcale svoje vojake, da ščitijo svoje sodržavljane. Dosedaj je še v mestu mirno, vendar hudo vre posebno med nižjim ljudstvom, ki je pripravljeno vsak trenutek začeti s plenjenjem.

Dopisi.

Maribor. (Nemška besnost o šolstvu.) Prvi slučaj. Kakor danes na Štajerskem že gotovo vsakdo ve, je bila zadnja jesen na ljudski šoli Leitersberg-Krčevina pri Mariboru za učiteljico nastavljen gospodična Antonija Štupca. Imenovana gospodična je naredila učiteljske izpite z odliko, je še celo izprašana za meščanske šole ter služe vsled svojega vzornega vedenja in krasnih uspehov v šoli. Tudi najbolj zagrizeni Nemci ne morejo na njej najti družega madeža, nego, da je značajna Slovenka; toda gospodična se nikakor ni udeleževala politike, vendar je besnim Nemcem že to mnogo preveč, če jim Slovenec ne mara skočiti v nenasitno žrelo ter ostane značaj. Vsled zasluga je gđ. Štupca za omenjeno mesto pri okrajnem šolskem svetu morala priti v terno, na kojega podlagi je od deželnega šolskega sveta bila imenovana. To pa je velike nemške gospode v krajnem šolskem svetu, izmed katerih se vsi dobro nemški ne znajo, tako razburilo, da so zahtevali odstranitev gđ. Štupce ter iz šolskega sveta izstopili.

Drugi slučaj. Ker postavnim potom ni mogoče gospodične Štupce odstraniti, se je z raznih strani z vso silo pritiskalo na njo, da bi se radovoljno odpovedala službi na imenovani šoli ter dala kam drugam prestaviti. Končno se je ubogi učiteljici grozilo, da jo bo z drugimi sredstvi prisililo, da bo Leitersberg-Krčevino rada zapustila. Ni se čuditi, da je

Toda glej z možmi usode
ni zaveze, ni pogoje,
in nesreča urno spé...
(Schiller-Kosecki.)

Kakor prej kot deklica, tako je bila tudi sedaj kot žena in soproga vzorna. Največje veselje ji je bilo domače ognjišče; skrb za red in domačo udobnost ji je prešla v kri in življenje. Kot krščanska bogoljubna žena ni iskala po vzgledu naših modernih žen zabave le med šumnim svetom, našla jo je pod domačim krovom.

V malo dnevih bi bila dočakala prvič srečo materinsko, a tu je ravno tragika njenega življenja. V najlepših upih in načrtih, v nepoznanem veselju se je zibala; solnce družinske sreče je vzhajalo na obzorju njenega življenja, a predno jo je prvi žarek pozdravil, nagnila se je čez njo smrtna senca naglo, brezpogojno, kruto — — Na večer zdrava, v družbi svojega moža vesela, a po noči vsled eklampsije v dveh urah — mrlič, brez slovesa od svojega moža, brez slovesa od tega sveta, toda okrepcana še s sv. poslednjem oljem. Prav ima Slomšek, ko pravi:

Človek, glej dognanje svoje:
danes srečen si, vesel,
jutri ti že zvon zapoje,
truplo tvoje bo pepel,

ker „dneva ne pove nobena pratka.“

Dne 24. novembra so zapeli kozjanski zvonovi žalostinko oni „roži v pustinji“, oni cvetki, ki

cvetela je, a kmalu je zvenela,
zvenela je, da večno bi cvetela.

Zaplakal je mož, nesrečen, potr, zaplakal kakor dete... Zaplakali so stariši, sorodniki, znanci in prijatelji,

saj pač glasovi teh zvonov
vsem segajo v srce;
velé, da treba je odnesti
sedaj pokojnico po cesti,
odnesti treba v dom je nov,
tje, kjer mrlič spé. (Prelesnik.)

Iz tvojega groba, Marica, pa nam odmeva opomin, da

nas smrti ne obvaruje koža gladka,
od nje nas ne odkupijo kupi zlata.
(Prešeren.)

Odmeva nam iz njega vzor krepostne mladenke in čednostne žene, zato ti ohranimo trajen spomin v svojem srcu, dokler se ne vidimo nad zvezdami, kjer, kakor upamo,

lepše solnce Tebi sije,
lepša zarja rumeni.

—lj—